

OTKA-PÁLYÁZATOK

A kataszteri felmérés térképeinek és iratainak forrásfeltárása (K 105 886)

Szakmai beszámoló az első évről (2013)

A *Catastrum* 2014. évi 1. számában jelent meg a K 105 886 azonosítójú OTKA-pályázat teljes anyaga, a bírálatok és a bizottság döntése. Most közzétesszük a 2013-ról szóló szakmai beszámolót is (nem az OTKA táblázatos formájában, hanem a folyóirat stílusához igazítottan, de valamennyi érdemi információt közreadva).

Általános megjegyzések

A kutatásban részt vevők: A fiatal kutatókat a támogatási szerződés aláírása után választottuk csak ki, és a munkafeltételek korlátozottsága miatt kilépő(k) helyét új fiatal kutatóval töltjük fel. Ennek engedélyezését az OTKA-tól mindig megkérjük.

Az elvégzett munka eltérése a tervezettől: Az online közzététel technikai-szervezési okból 2014-re húzódik át, a *Catastrum* megjelenítésével, online platformjával összekapcsolva. Nehezítette a munkát a Parlamenti Könyvtár féléves bezárása, valamint a projekt adminisztratív ügyeinek intézése.

Az elért eredmények (röviden)

A pályázati terv megvalósítását számos körülmény nehezítette, összességében azonban a munkaterv megvalósítása jól haladt, az elmaradásokat a pályázat teljes futamideje alatt pótolhatjuk, ugyanakkor a témához kapcsolódó jelentős új eredményeket is magunkénak tudhatunk, amelyeket eredetileg nem terveztünk a projektben.

a) A projektterv szerint bevonandó 2-3 fiatal kutató határozott idejű közalkalmazotti jogviszonyban foglalkoztatása (besorolási bérért és veszélyességi pótlékért, 4, majd 6 órában), igen népszerű volt a pályakezdők között. Célunk ezzel a konstrukcióval az is volt, hogy a BA/MA-

diplomás, esetleg doktorandusz hallgatók olyan szakmai munkát végezzenek, amely tudásuk hasznosítása mellett továbbképzésüket is segíti, biztosítja további tanulmányaikat, valamint a szakmai tapasztalatszerzést is. A nyilvánosan meghirdetett pályázatra több mint 160 fő jelentkezett, közülük 14 főt személyes interjún is meghallgattunk; a pályázati eljárás 2012. augusztus–december között zajlott. A munkafeltételek korlátozottsága (határozott idő, alacsony összilletmény) és a munkaerő-piaci helyzet miatt azonban nem tudtuk és akartuk megakadályozni, hogy a részt vevő fiatal kutatók egy jobb feltételeket kínáló más munkahelyre távozzanak. Az eredetileg három főből júliustól csak két fő, de 4 óra helyett 6 órás munkaidővel dolgozott, majd december 1-jével egyikük ugyancsak távozott. A kieső munkaerő pótlása 2014. január 1-jétől megoldott. A tervezett teljesítményt még ezzel együtt is jelentősen felülmúltuk, ez elsősorban a szenior kutató jelentős munkaidő-ráfordításának köszönhető. Az erre tervezett költségből a december havi illetmény és járulécai kifizetése áthúzódik 2014-re, valamint 1 havi bér megmarad; ennek átcsoportosítását majd 2014-ben kérjük.

b) A kormányzati eszközbeszerzési korlátozások és az engedélyezési eljárás nehézkessége miatt csak június–július folyamán kaptuk meg a munkához szükséges és tervezett számítógépeket, addig az MNL más, elavultabb számítógépeit használhattuk csak. (A tárgyév felében az igényelt eszközök nem álltak rendelkezésre!). Az MNL továbbra is biztosít még 1-1 monitort a munkához (a térképi anyag feldolgozásához indokolt a nagyméretű monitorok alkalmazása, ez a többablakos, több programos munkát is segíti). Az erre tervezett költséget a projekttervnek megfelelően használtuk fel, a gépek magas beszerzési ára a központosított közbe-

szerzés magasabb árai miatt adódott (pl. csak a közbeszerzési díj összesen 25 000 Ft-ot tett ki). A támogatási összeg feletti részt (közel 50 000 Ft) az MNL fedezte.

c) A Parlamenti Könyvtár az év második felében váratlanul bezárt, de az árvíz miatt még a zárás tervezett időpontját is előbbre hozták. Ez a kutatóhely gyakorlatilag nem állt rendelkezésre (az online elérhető adattartalom korlátozott volta és a szolgáltatás színvonala az online kutatást elég nehézé teszi). A könyvtár csak 2014. március 17-én nyílik meg újra.

d) A fenti ügyek adminisztrációja a vezető kutató érdemi munkáját nehezítette, mert munkaidejének többi részét az év közbeni meg-növekedett egyéb intézményi feladatainak ellátására kellett fordítania, így további munkaidőt nem tudott bevonni a projekt teljesítésébe.

e) A tervezett fordítási költséget nem használtuk fel, a projekt áttekintése alapján e feladatot nem is tervezzük, ezért ezeket a tételeket 2014-ben átcsoportosítani kérjük majd.

Eredményeink

1. Katasztertörténeti periodikák és önálló kiadványok, valamint levéltári iratok digitalizálása (szkennelés, képjavítás, pótlás), összesen közel 18 000 oldal

- Kataszteri Közlöny, 1892–1918
- Kataszteri/Geodéziai zsebnaptár, 1897–1905
- Geodéziai Közlöny, 1920–1945
- Térképészeti Közlöny, 1930–1950
- Rendeletek, 1872–1888
- Felmérési utasítás, 1869
- Személyi törzslapok (1856–1911) (levéltári anyag)
- Hof- und Staathandbuch releváns részei

Az anyag OCR-ezése és online közzététele 2014-ben, a <http://www.catastrum.hu> oldalon keresztül történik (a vezető kutató végzi, ahogy a szkennelést is ő végezte). Ugyanezen a felületen jelenik meg a tematikus bibliográfia és a (jog)szabálygyűjtemény is. A honlap fejlesztése saját know-how és erőforrás felhasználásával készül (a vezető kutató készíti).

2. S 79 Kataszteri iratok feltárása

A projekt legfontosabb, mennyiségében, költségeiben legjelentősebb része, ugyanakkor erős monotonitástűrést igénylő feladat. A feldolgozó munkában 5 személy vett részt: Avar Anton (június végéig napi 4 óra), Pályi Zsófia (jan.–jún. napi 4 óra, júl.–nov. napi 6 óra), Schmidt Anikó (jan.–jún. napi 4 óra, júliustól napi 6 óra), Török Enikő, valamint Závoczki Adrienn gyakornok (120 óra). Összesen 3308 munkaórát (413,5 munkanap) töltöttek számozással, Folio Views adatbázisban történő leírással, dobozolásával és szükség esetén munkamegbeszéléseket tartottak.

A tervezett 300 csomó/4000 rekord helyett 444 csomót dolgoztak fel és dobozoltak át (napi átlag: 1,07 csomó), 5145 leírást készítettek (napi átlag: 12,4 leírás). Digitalizálásra előkészítették és kiemelték az első 308 numerusból (195 dobozból) a felvételi előrajzokat. Október közepén kezdődött a digitalizálás, a dokumentumok átadása és visszavétele is a kutatók feladata volt, az első 244 numerus felvételi előrajzait adták le digitalizálásra, mintegy 12 757 szelvényt.

A Folio Views adatbázis online változatának frissítését a digitalizálás 1. szakaszának befejezése után, 2014 első felében tervezzük.

3. Digitalizálás (Feldskizzen)

A projekttervben az előzetes felmérések szerint 56 000 térképszelvény adattartalmának digitalizálását terveztük. Ennek költségeit az OTKA csökkentette, emiatt végül 39 000 szelvény digitalizálását terveztük, amelyből 2013-ban 12 500 szelvény elkészítése volt a terv.

Az iratanyag részletes feltárásával ma úgy becsüljük, hogy a teljes térképanyag inkább 100 000 szelvény lesz, tehát annak teljes digitalizálása e projekt keretében nem történhet meg. Az Arcanum Adatbázis Kft-vel hároméves szerződést kötöttünk a támogatás erejéig, és 2013 végéig az első részlet digitalizálása (összesen 25 000 felvétel), valamint az elvégzett munka árának kifizetése (1 600 000 Ft) megtörtént. Szükséges megemlíteni, hogy a digitalizálás a piaci ár töredékéért, az MNL és

az Arcanum hosszú évtizedes partneri együttműködésének eredményeképpen valósul meg. A pályázati bírálatok alapján pályázatunkat éppen e rovaton csökkentették, amely a piaci árak pontatlan ismeretéből fakadhat. A munkát ezzel együtt el tudjuk végezni, de csak az intézményi kapcsolati tőke felélésével.

4. Catastrum

Katasztertörténeti folyóirat (*Catastrum*) alapítása (jogi bejegyeztetés), előkészítése, megjelenítés költségeihez támogatás szerzése, szerzőkkel és leendő szerzőkkel kapcsolattartás, arculattervezés irányítása.

Tekintettel arra, hogy a katasztertörténetnek nincsen önálló megjelenési felülete, az MNL saját kiadásában, a társintézmények (FÖMI, OSZK) képviselőinek bevonásával önálló tematikus folyóirat indítását határozta el, a beindítás költségeihez külső forrást (600 000 Ft) szerzett. A folyóirat első megjelenése 2014 februárjában lesz. A papíralapú megjelenést online felület is kiegészíti, amely további tartalmak közzétételét is lehetővé teszi. Ez a felület egyúttal a társintézmények és a megyei levéltárak kataszteri anyagának ismertetéséhez is megfelelő lesz, ezzel a pályázati bírálatban megfogalmazott jogos észrevételnek kívánunk lehetőségeinkhez mérten eleget tenni.

„Open Access”: A *Catastrum* számait, valamint az OTKA támogatásával készült egyéb tanulmányokat online, az olvashatóság jogának ingyenes biztosításával a <http://www.catastrum.hu> oldalon biztosítjuk, illetve keressük az ingyenes repozitóriumba feltöltés lehetőségeit (jelenleg egy ilyen lépést tettünk, amikor a *Kataszteri Kalauzt* az Elektronikus Periodika Adatbázisba töltöttük fel, epa.oszk.hu).

5. Elkészült publikációk, előadások

Archivariorum historicorumque magistra. Történeti tanulmányok Bak Borbála tanárnő 70. születésnapjára. Szerk.: KÁDÁR ZSÓFIA – LA-

KATOS BÁLINT – ZÁVOCZKI ÁRON. Magyar Levéltárosok Egyesülete. Bp., 2013. (MLE kiadásában, megjelenése 2014 elejére csúszott) Ebben:

a) Török Enikő: *Néhány kataszteri irattípus* (20 oldal, 217–235., XVI)

b) Reisz T. Csaba: *Külföldi mérnökök a magyarországi kataszteri felméréseknél* (27 oldal, 189–215.)*

Catastrum. Évnegyedes katasztertörténeti folyóirat. 1. (2014) 1. szám

a) Pályi Zsófia Kata: *A Magyar Királyi Telekzeti Könyomda Budán* (1,2 ív)

b) Schmidt Anikó: *A Kataszteri Kalauz. Gondolatok az első magyar földmérési folyóiratról* (0,6 ív)

c) Török Enikő: *Krokik, avagy kataszteri térképvázlatok* (0,2 ív)

Cartography and cadastral maps. International ENARC workshop, 2013. november 6–7.

Török Enikő: *Step by step: digitisation projects of cadastral documents in the central archive of National Archives of Hungary, Budapest*

6. Partneri együttműködések: kezdeményezés, előkészület a tartós együttműködésre, együttműködés (Földmérési és Távérzékelési Intézet, Országos Széchényi Könyvtár, Budapesti Műszaki Egyetem Felsőgeodézia Tanszék, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Térképtudományi Tanszék)

Értékelés

Az értékelő bizottság megjegyzése: Az első évében járó projekt számottevő teljesítményről számol be, amelyben már megjelent és megjelenés alatt álló publikáció is szerepel, a munka lényegét adó digitalizálásban és feldolgozásban pedig összességében időarányosan haladnak. Bizonyos – a témavezető által részletesen bemutatott – adminisztrációs kérdésekben van ugyan kisebb elmaradás, de összességében jelentős a kutatás teljesítménye. A részjelentés így teljességgel elfogadható.¹

* Az eredeti jelentésben a terjedelmi adatok pontatlanul jelentek meg, az itt megadott oldalszámok a helyesek.

¹ Az értékelés nem a szakmai beszámoló része, azt az OTKA-bizottság a benyújtást követően küldte meg.